

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

Velilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları Üzerine Bir Meta-Sentez Çalışması

A Meta-Synthesis Study On The Qur'an Courses For 4-6 Years From The Perspectives Of Parents

Münir ECER^{a*}

^a Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Eğitimi Ana Bilim Dalı, Van / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0002-0486-1460

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 16 Ağustos 2023

Kabul tarihi: 9 Ekim 2023

Anahtar Kelimeler:

Din eğitimi,
Diyamet İşleri Başkanlığı,
4-6 yaş Kur'an kursu,
Veli,
Meta-Sentez.

ÖZ

Bu çalışmada Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı olarak 2013 yılından beri faaliyet yürüten 4-6 yaş Kur'an kurslarına ilişkin veli görüşlerine yönelik çalışmaların merkeze alınarak meta-sentez yöntemiyle incelenmesi ve bu görüşlerin genel bir değerlendirmesinin elde edilmesi amaçlanmıştır. Türkiye'nin farklı bölgelerinde yürütülen veli görüşlerine dayalı 4-6 yaş Kur'an kursu çalışmalarında hem benzer hem de farklı bulgu ve sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmada bilimsel yöntem olarak kullanılan meta-sentez, nitel araştırmalarda giderek araştırma sayısı artan bir konuya ilişkin bulgu ve sonuçları bir araya getirip analiz eden ve genel bir değerlendirmenin elde edilmesini sağlayan bir özellik taşımaktadır. Bu yöntemi kullanarak Türkiye'de 4-6 yaş Kur'an kurslarına çocuklarını gönderen velilerin görüşlerini içeren çalışmaların veri ve sonuçları ile ilgili genel bir panoramanın elde edilebileceği düşünülmüştür. Çalışma grubunda toplam 10 araştırma yer almıştır. Bunlar araştırmacı tarafından taranarak kodlandırılmış daha sonra da temalara ulaşılmıştır. Ulaşılan temalar; kursu tercih gerekçesi, içerik, kazanımlar, fiziksel koşullar ve öğretici yeterliğidir. Elde edilen sonuçlara göre veliler dini eğitim başta olmak üzere resmi kurum, tavsiye, sosyalleşme, örgün eğitime hazırlık gibi gerekçelerle çocuklarını bu kurslara göndermektedir. Kurslarda verilen eğitimin içeriği ve öğrencilerin edindiği kazanımlarla ilgili bulgular, velilerin genel anlamda memnuniyetini ortaya koymakla beraber çeşitli problemlerin de ifade edilmesini sağlamıştır. Kursların fiziksel koşullarına ilişkin verilen bir kısmı yeterli olduğu yönünde sonuçlar verirken elverişsiz ve iyileştirilmesi gereken yönlere de işaret etmiştir. Son olarak velilerin gözünden kursların öğreticilerinin alan bilgisi ve pedagojik donanımları genel anlamda yeterli görülümüş, bununla beraber bazı iletişim ve iş birliği eksikliklerine de temas edilmiştir.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: August 16, 2023

Accepted: October 9, 2023

Keywords:

Religious education,
Presidency of Religious Affairs,
4-6 years Qur'an course,
Parent,
Meta-Synthesis.

ABSTRACT

In the study, it is aimed to examine the studies on the opinions of parents about the 4-6 age Qur'an courses, which have been operating since 2013 under the Presidency of Religious Affairs, by meta-synthesis method and to obtain a general evaluation. Studies carried out in different regions of Turkey on this subject have obtained both similar and different findings and results. Meta-synthesis, which is used as a method in the study, has a feature that analyzes the findings and results related to an increasing number of researches in qualitative research and enables a general evaluation to be made. By using this method, it is thought that a general panorama can be obtained about the data and results of the studies that include the opinions of the parents who send their children to Qur'an courses aged 4-6 in Turkey. A total of 10 studies were included in the study group. These were examined and coded by the researcher, and then the themes were reached. The themes reached; Why the course is preferred, the content of the courses, achievements, physical conditions and instructor proficiency. According to the results, parents send their children to these courses primarily for religious education, then official institutions, advice, socialization, preparation for formal education. Findings related to the content of the education and achievements revealed the satisfaction of the parents in general, and also enabled the expression of various problems. While some of the data on physical conditions were sufficient, they also pointed to unfavorable and areas that need improvement. Finally, the parents found their instructors' content knowledge and pedagogical equipment sufficient in general, but they also touched on some communication and cooperation deficiencies.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: munirecer2010@gmail.com

EXTENDED ABSTRACT

Qur'an courses for ages 4-6 is a unit that operates under the General Directorate of Educational Services of the Presidency of Religious Affairs and provides religious education services for early childhood. Although each of the educational institutions and Qur'an courses affiliated to the Presidency carry out unique activities within its own structure, there are some reasons that make the Qur'an courses for 4-6 years special for an academic study. As a matter of fact, these courses have the feature of being the first institution to provide religious education services to the early childhood period at an official level in Turkey. In other words, before these courses, the information of any official institution providing religious services or religious education to the mentioned age range could not be reached. On the other hand, these courses have a feature that gradually expands and enlarges their sphere of influence. These institutions, which have been actively providing education services since 2013, following the pilot implementation carried out for a certain period, increase the number of courses, students and instructors every year, based on the activity reports of the Presidency. This situation reveals that the courses are recognized, adopted and welcomed by the society. On the other hand, these courses have been and continue to be scrutinized by various academic disciplines, especially the literature on religious education. As a matter of fact, there are many researches and studies that center the courses. In this context, many academic studies focus on the general structure of the courses, the curriculum applied in the courses, the textbook given to the students here, the assigned teacher, the parent who sent their children, and finally the student who continues here, and these studies are increasing. In this study, it is aimed to examine the views of parents about the courses, such as postgraduate theses and articles, by using the meta-synthesis method and to reach a general evaluation of these views. Studies based on the opinions of parents regarding the courses were carried out with various sample groups from different regions of Turkey. When these studies are examined, it is possible to determine that both similar and different findings and results have been obtained. Meta-synthesis, which is used as a scientific method in the study, has an increasingly popular feature in the field of social sciences. As a matter of fact, meta-synthesis has a feature that brings together the findings and results related to an increasing number of studies in qualitative research and analyzes them and provides a general evaluation. Thus, it is possible to be aware of the studies that gradually turn into agglomeration on a subject and the content of these studies. By using this method, it is thought that a general panorama can be obtained about the data and results of the studies that include the opinions of the parents who send their children to the Qur'an courses aged 4-6 in Turkey. In the literature research, a total of 10 studies with 6 postgraduate theses and 4 articles containing qualitative patterns related to the Qur'an courses for the ages of 4-6 were identified. These studies were first subjected to content analysis by the researcher. The data obtained by the researcher in this process were first coded and then the themes were reached by combining these codes. The themes reached by the researcher as a result of the analyzes are as follows: why the parents prefer this course for their children, the general content of the education given in the courses, the achievements of the children, the physical conditions of the courses, and the field and pedagogical competence of the teachers working here. When the results are examined, some issues can be touched upon for each theme. In the theme of why parents send their children to these courses, the following emerged: providing a religious education here, having an official identity here, being recommended by others, providing socialization opportunities for children, and preparing children for formal education. There are differences in the findings related to the content of the education given in the courses and the achievements of the students. As a matter of fact, these findings not only revealed the general satisfaction of the parents, but also provided the expression of various problems. While some of the data on the physical conditions of the courses were sufficient, their unfavorable and need-to-improvement aspects were also pointed out. Finally, from the perspective of the parents, both the content knowledge and the pedagogical equipment of the instructors of the courses were generally considered sufficient. However, some communication and cooperation deficiencies were also touched upon.

Giriş

Okul öncesi çağ ya da erken çocukluk dönemi; bilişsel, sosyal, motor, dil ve öz bakım becerilerine yönelik gelişimlerin yanı sıra dinî gelişimin de aktif olduğu bir dönemdir. Zira dinî duygu, erken çocukluk döneminden itibaren başlar. Bu dönemde çocuklar aileden ya da sosyal çevreden din ile ilgili konu ve kavramları duymakta ve mahiyeti hakkında sorgulamalara gitmektedir. Dinî konuların soyut bir ağırlığa sahip olması çocukların bu konuları rasyonel düzeyde kavramasının üzerinde bir perde oluştursa da merak etme güdüsünün etkisi ağır basabilmekte, çocukların din ve inanç ile ilgili ilgi, yönelim ve sorgulamaları canlılığını koruyabilmektedir. Bu durum çocukları dinî içerikli kavramlara ve büyüklerden gördüğü yaşantıyı taklit etmeye yönlendirmektedir (Oruç, 2010, ss. 93-94). Uzmanlar, çocukların bu sorgulamalarını engellemenin uygun olmadığına, pedagojik ilkeler göz önünde bulundurularak uygun bilgilendirme ve yönlendirmelerin daha sağlıklı bir dinî gelişim için önem arz ettiğine vurgu yapmaktadır (Dam, 2013, ss. 53-63; Sağlam, 1998, ss. 561-563; Selçuk, 1990, s. 112).

Türkiye’de erken çocukluk dönemine yönelik din eğitimi hizmetleri, örgün eğitim kurumlarında yer almamaktadır. Bu anlamda okul öncesi öğretim programında dinî gelişim veya din eğitimi ile ilgili öğrenme alanı, kazanım veya etkinliklere yer verilmediği tespit edilmiştir (Koç, 2020, s. 25). Yapılan araştırmalar, bu programda din eğitimi ve öğretimine olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Nitekim okul öncesi öğretmenlerinin konu edildiği saha araştırmaları, genel anlamda çocukluk döneminin gelişim özellikleri ve dinî bilgilerin içeriğinin uygunluğu göz önünde bulundurulmak kaydıyla söz konusu dönemde çocuğun din eğitimi almasının gerekli olduğuna dikkat çekmişlerdir (Akto & Akto, 2017, s. 1118; Aybey, 2022, s. 950; Çınar, 2016, s. 38; Sürmen, 2021, s. 91). Çocukları okul öncesi eğitime devam eden velilerin de benzer görüşlere sahip olduğu görülmüştür. Bu anlamda velilerin de anaokullarında din eğitimi verilmesine yönelik beklenti içerisinde oldukları yapılan çalışmalarda ortaya çıkmıştır (Çınar, 2016, ss. 98-99; Erpay, 2020, s. 211).

Okul öncesi döneme yönelik din eğitimi ve öğretimi yaygın eğitim kapsamında, Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı 4-6 yaş Kur’an kurslarında yürütülmektedir. 4-6 yaş Kur’an kursları, yaygın din eğitimindeki yaş sınırlandırılmasının kaldırılmasından sonra (DİB, 2018) açılmaya başlanmıştır. İlk kez 2013-2014 eğitim-öğretim yılında açılan bu kurslar, söz konusu tarihten bu yana faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu anlamda erken çocukluk döneminin dinî duygu gelişimine yönelik tespitlerle okul öncesi eğitiminin paydaşlarının ileri sürdüğü görüş veya beklentilerin 4-6 yaş Kur’an kursları ile nispeten karşılık bulduğunu ileri sürmek mümkündür. Nitekim okul öncesinde erken çocukluk dönemine yönelik arayışlar 4-6 yaş Kur’an kursları ile birlikte resmî bir statü elde etmiştir (Tosun, 2020, s. 224).

10 yıllık bir geçmişe sahip olan 4-6 yaş Kur’an kurslarının, etkisini ve tercih edilme potansiyelini giderek artırdığı görülmektedir. DİB tarafından yayınlanan faaliyet raporlarına göre 2014 yılında bu kursların sayısı 554, kurslarda görev alan öğretici sayısı 758 ve öğrenci sayısı ise 15.265’tir (DİB, t.y.). 2022 yılı verilerine göre ise kursların sayısı 5.651’e, öğreticilerin sayısı 10.886’ya ve kurslarda öğrenim gören öğrencilerin sayısı ise 168.439’a yükselmiştir (DİB, 2023, s. 155). Bu durum, söz konusu kursların ebeveynler tarafından tercih edildiği ve başkanlığın kursları geliştirmeye dönük arayışlara yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

DİB tarafından yürütülen çalışmaların yanı sıra akademik camiada da söz konusu kurslara dönük bir araştırma sahasının oluştuğu, burada ortaya çıkan birikimin bir literatür ortaya koyduğu görülmektedir. Nitekim söz konusu kurslara dair lisansüstü tez, kitap, kitap bölümü ve makale çalışmaları giderek artmaktadır. Yapılan bu çalışmaları kursların genel

yapısı (Bkz. Aybey, 2019; Genç, 2019; Korkmaz, 2019), uygulanan öğretim programları (Bkz. Aşkın & Er, 2023; Aşlamacı, 2020; Aydın & Budak, 2020; Gücen vd., 2016; Yüksel, 2022) ders kitapları (Bkz. Bulut & Sarı, 2021; Gelici, 2022; Sarı, 2019), öğretmenler (Bkz. Arıcan & Yalvaç Arıcı, 2022; F. Çelik & Çakmak, 2023; Diler, 2020; İpek & Öncü, 2022; Karasu, 2019; Korkmaz, 2020; Korkmaz & Çayan Yobaş, 2022; Öncü, 2021; Üzümcü, 2020; Yağcı, 2020; Yazıbaşı, 2020, 2022), veliler (Bkz. Akgül, 2020; Bayka, 2019; Demir & Camadan, 2019; Ecer, 2023; Gün, 2016; Kasar & Aydın, 2023; Kurt, 2017; Küçük, 2021; Özdemir Türk, 2019; Öztürk, 2022; Öztürk & Gün, 2022; Tüfekçi, 2020) ve öğrenciler (Bkz N. Çelik, 2019; Gül, 2019; Şen, 2018) olmak üzere altı kategoride sınıflandırmak mümkündür. Bu çalışmanın temel amacı; 4-6 Yaş Kur'an kurslarına çocuklarını gönderen velileri konu alan nitel desenli araştırmaları merkeze alarak bu araştırmalardan ortaya çıkan veli görüşlerinin genel bir panoramasını ortaya çıkaran bir meta-sentez çalışması yapmaktır. Literatürde 4-6 yaş Kur'an kurslarının öğretici görüşlerini konu alan araştırmalar üzerinde tasarlanmış bir meta-sentez çalışması mevcuttur (Ecer & Çakmak, 2021). Ancak veli görüşlerine yoğunlaşan araştırmalar için bu niteliğe sahip bir çalışmaya rastlanamamıştır.

Çalışmanın 4-6 yaş Kur'an kurslarına çocuklarını gönderen velilerin görüş, beklenti ve ihtiyaçları çerçevesinde genel bir değerlendirme yapmaya imkân tanınması dolayısıyla önem arz ettiği düşünülmektedir. Öte yandan DİB'in ilgili birimlerinin geleceğe dönük planlamalarında veli görüşlerini bir bütün hâlinde görüp değerlendirme yapma imkânı da bulunmaktadır.

Yöntem

Desen

Sosyal bilimler alanında nitel araştırmaların önemi ve sayısının giderek arttığı bilinen bir husustur. Bir konuyla ilgili yapılan nitel araştırmaların bir arada değerlendirilmesi, bu araştırmaların yöntem, kapsam, veri ve sonuçlarının karşılaştırılarak o konuya ilişkin genel bir fotoğrafın ortaya konulması bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak adına meta-sentez olarak bilinen yöntem geliştirilmiştir (Polat & Ay, 2016, s. 58). Meta-sentez yöntemi, sosyal bilimlerde yer alan bir konuyla ilgili nitel araştırmaların verilerinin karşılaştırılması, analiz edilmesi, yorumlanması ve sonuç elde edilmesine dayanan bir yöntemdir (Zimmer, 2006, s. 312). Meta-etnografi olarak da adlandırılan bu yöntemde araştırmacılar belli bir konuya, yapılan çalışmalar çerçevesinde bütüncül bakmaya ve yeni bir yorum geliştirmeye çalışmaktadır (Noblit & Hare, 1999, s. 93). Burada temel amaç, bir konuya dair giderek artan ve çeşitlenen literatürün genel anlamda neler söylediğini, ilgili konunun hangi noktalarına yoğunlaştığını, hangi noktaların eksik ve yetersiz kaldığını tespit ederek ortaya koymaktır. Bu açıdan bakıldığında meta-sentezin esasında bir içerik analizi olduğu ve nicel araştırmalardaki meta-analizin nitel bir versiyonunu sunduğu görülmektedir (Dinçer, 2018, s. 180; Polat & Ay, 2016, s. 54).

4-6 yaş Kur'an kurslarına çocuklarını gönderen velilere ilişkin çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların büyük çoğunluğunun nitel araştırmalara dayandığı görülmektedir. Araştırmacılar velilerle yaptıkları görüşmelerde pek çok veri elde etmiş ve bu verileri farklı çalışmalarda ortaya koymuşlardır. Veliler üzerinde yapılan çalışmaların hangi konulara yoğunlaştığı, ne tür bulgu ve sonuçların elde edildiğine ilişkin genel bir fotoğrafın ortaya konulması için meta-sentez yönteminin işlevsel olduğu görülmüş, bu sebeple araştırmada bu yöntem kullanılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmanın verileri, 4-6 yaş Kur'an kurslarını konu alan nitel çalışmalardan toplanmıştır. Çalışma grubuna ilişkin bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir:

Tablo 1: Çalışma Grubu

Yazar	Çalışma	Yıl	Tür	Yöntem
Ayşegül Gün	Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği	2016	Makale	Karma
İbrahim Kurt	Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)	2017	Yüksek Lisans Tezi	Karma
Ömer Demir	4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Ebeveyn Memnuniyeti: Bayburt İl Örneği	2019	Makale	Nitel
Rabia Camadan				
Havva Özdemir Türk	Çocuklarını Kur'an Kursu veya Anasınıfına Gönderen Ailelerin Tercihlerine İlişkin Bir Çözümleme	2019	Yüksek Lisans Tezi	Nitel
Hatice Bayka	Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)'Nin Değerlendirilmesi	2019	Yüksek Lisans Tezi	Nitel
Kevser Tüfekçi	Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kuran Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi	2020	Yüksek Lisans Tezi	Nitel
Bahar Küçük	Diyanet Eğitim Kurumlarında 4-6 Yaş Çocuğunun Eğitim ve Dini Sosyalleşme Açısından İncelenmesi: Gaziantep İli Örneği	2021	Yüksek Lisans Tezi	Nitel
Tuğba Öztürk	Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursunda Verilen Eğitimin Yaşa Göre Yarattığı Etkiler	2022	Yüksek Lisans Tezi	Nitel
Gülcan Kasar Yusuf Aydın	Ebeveynlerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Muş İli Örneği	2023	Makale	Nitel
Münir Ecer	Velilere Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursları (Van Örneği)	2023	Makale	Nitel

Tablo 1'de görüldüğü üzere çalışma grubunun oluşturulmasında çeşitli ölçütler göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda karma desenli çalışmaların nitel kısımları da araştırmaya dahil edilmiştir. Öte yandan nitel olmakla birlikte lisansüstü araştırmalardan üretilen çalışmalar dikkate alınmamış, sadece ilgili lisansüstü araştırma çalışma grubuna alınmıştır. Meta-sentez yönteminin sadece nitel çalışmalara yoğunlaşması dolayısıyla nicel desenli çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir. Çalışmanın konusu ve amacı çerçevesinde yapılan literatür taramasında Haziran 2023 itibarıyla 6 yüksek lisans tezi ve 4 makale olmak üzere toplam 10 çalışma tespit edilmiştir. Elde edilen sayının 4-6 yaş Kur'an kurslarına ilişkin veli görüşlerine dair bir fotoğraf ve genel bir tablo ortaya koyabileceği düşünülerek araştırma sürdürülmüştür.

Veri Analizi

Çalışma grubunda yer alan araştırmalar belirlendikten ve tayin edildikten sonra analiz kısmına geçilmiştir. Veri analizi, nitel araştırmada bulgu, tartışma, yorum ve sonuçların elde edildiği önemli bir aşamadır (Büyüköztürk, 2002, s. 2). Meta-sentez yönteminde veri analizi, temel olarak şu basamaklardan oluşmaktadır: araştırma probleminin belirlenmesi, alanyazının taranması, araştırmaya dahil edilecek ve edilmeyecek çalışmalar için ölçüt ve kriterlerin belirlenmesi, çalışmaların okunarak kodlarla temaların elde edilmesi, çalışmaların sentezlenmesi ve araştırmanın tamamlanması (Polat & Ay, 2016, s. 56). Araştırmanın problemi, konusu, çalışma grubu ve ölçütlerinin belirlenmesinden sonra bu aşamada öncelikle çalışma grubu NVIVO programına yüklenmiştir. Araştırmacı, çalışma grubundaki her bir araştırmanın bulgular ve sonuç kısımlarını inceleyerek notlar almıştır. Bu notlar küçük bilgi paketleri hâlinde kodlandırılmıştır. Araştırma grubunda yer alan çalışmaların bazı kodlarının bu çalışmada da birer kod olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Bütün araştırmaların taranmasından sonra kodlar karşılaştırılmış ve gerekli düzenlemelerle değişiklikler yapılmıştır. Daha sonra bu kodlar belirli konu bütünlükleri çerçevesinde birleştirilerek temalar üretilmiştir. Temalar, birer bulgu başlığı olarak ele alınıp kodlar çerçevesinde tartışıldıktan sonra sonuçlar elde edilmiş ve çalışma raporlandırılmıştır.

Bulgular

Çalışmadan elde edilen bulgular; temalar, kodlar ve bu bulguların yer aldığı çalışmaların sayısına bağlı olarak Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2: Bulgular

Tema	Kod	Yer Aldığı Çalışma Sayısı
Kursu Gerekeçesi	Dinî Eğitim Resmî kurum Tavsiye Öğretici etkisi Örgün eğitime hazırlık Okul öncesi eğitimi de tamamlama Sosyalleşme Ücretsiz	7
İçerik	Çocuklara verilen dinî eğitim yeterlidir. Seviyelerine ve gelişim dönemlerine uygundur. Öğrenciler harfleri birleştirme ve mahreç konularında sorun yaşamaktadır.	9
Kazanımlar	Kursta öğrenilen bilgiler gündelik hayatta uygulanmaktadır. Çocuklar Peygamber’i sevip örnek almaktadır. Sağlıklı bir dinî ve ahlaki gelişim gerçekleşmektedir. Çocuklar kendilerini ifade etme becerisi kazanmaktadır.	4
Fiziksel Koşullar	Fiziksel koşullar yeterlidir. Fiziksel koşullar yetersizdir. Fiziksel koşullar iyileştirilebilir.	8
Öğretici Yeterliği	Öğreticiler alan bilgisi yeterliğine sahiptir. Öğreticiler pedagojik formasyon yeterliğine sahiptir. Öğreticilerin iletişim becerileri geliştirilebilir. Öğreticilerin diğer paydaşlarla işbirliği geliştirilebilir.	7

Çalışma grubunun analizi sonucunda tabloda yer alan kodlar bir araya getirildiğinde 5 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; velilerin kursları tercih gerekeçesi, kursların verdiği eğitimin

içeriğine dair görüşleri, çocuklarının edindiği kazanımlara ilişkin görüşleri, kursların fiziksel koşul ve imkânlarına dair değerlendirmeleri ve öğreticilerin hem alan hem de pedagojik donanım yeterliğine ilişkin görüşleridir. Elde edilen her bir temaya dair bilgilerin yer aldığı çalışma sayısı tabloda mevcuttur. Bu bölümde temalar birer bulgu başlığı olarak ele alınmış, tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Kursu Tercih Gerekçesi

4-6 yaş Kur'an kursları ile ilgili veli görüşlerini merkeze alan çalışmalarda mevcut olan önemli bir bulgu, velilerin bu kursları neden tercih ettiklerine ilişkin öne sürdükleri düşüncelerdir.

Çalışma grubunda yer alan araştırmalarda velilerin bu konu ile ilgili düşünceleri irdelendiğinde, kursun tercih nedenlerinin başında burada dinî eğitim verilmesine vurgu yapıldığı görülmektedir. Çocuklarının erken yaşlarda dinî eğitim almasını isteyen ve önceleyen ebeveynlerin 4-6 yaş Kur'an kurslarını dikkate aldıkları ve çocuklarının bu ihtiyacının karşılanması için uygun kurumun söz konusu kurslar olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Demir ve Camadan'ın çalışmasında başvuru alan veliler, çocukların bulunduğu ve kursun kabul ettiği yaş aralığının dinî eğitim için bir fırsat niteliği taşıdığına işaret etmiştir. Bu veliler, okul döneminin başlamasından sonra dinî eğitimin ihmal edilebileceğini, dolayısıyla bu yaş aralığında söz konusu kursların elverişli imkânlar tanıdığına ileri sürmüşlerdir (Demir & Camadan, 2019, s. 14). Özdemir Türk ile Tüfekçi'nin çalıştığı veli grubu da 4 ve 6 yaş aralığında alınan dinî eğitimin önemine dikkat çekmiştir. Bu dönemde alınan dinî eğitimin ve değerlerin kalıcı bir nitelik taşıdığı ve hayatın sonraki aşamalarına da etki ettiğini savunmuştur (Özdemir Türk, 2019, s. 123; Tüfekçi, 2020, s. 67). Benzer bulguların Bayka'nın araştırmasında ve konuya ilişkin çalışma grubunda yer almayan bir nicel çalışmada da yer aldığı görülmektedir (Akgül, 2020, s. 36; Bayka, 2019, s. 35). Küçük tarafından yapılan araştırmada velilerin çocukların dinî eğitimine yeteri kadar vakit ayıramadığı, bu boşluğun doldurulması için 4-6 yaş kurslarının tercih edildiği tespit edilmiştir (Küçük, 2021, s. 45). Ecer'in çalışma grubunda yer alan veliler ise örgün kurumlarda dinî eğitimin beklentilerini karşılayacak düzeyde olmadığına, bu sebeple söz konusu eksikliğin bu kurslarla giderilmesi için çocuklarını gönderdiklerine yer vermiştir (Ecer, 2023, s. 158). Velilerin dinî eğitim yönündeki tercihlerini ne tür bir dinî eğitimin de şekillendirdiği dikkat çekmektedir. Kasar ve Aydın'ın çalışmasında velilerin dinî eğitime önem vermekle birlikte bu eğitimi doğru, sağlam ve güvenilir bir kaynaktan edinmenin de önem arz ettiğine vurgu yapılmış, velilerin bu kursları tercih etmelerinde bu hassasiyetin de yer aldığına işaret edilmiştir (Kasar & Aydın, 2023, s. 472).

Velilerin söz konusu kursları tercih gerekçelerinden biri de bu kursların resmî bir hüviyet taşımasıdır. Bu anlamda veliler, özel nitelikli kuruluşlardan ziyade DİB'e bağlı, resmî öğreticilerin istihdam edildiği kurumlara daha çok itibar etmiştir. Ecer ve Özdemir Türk'ün çalışma grubundaki veliler, bu kursların devlete bağlı olmasının kendileri için bir güven niteliği taşıdığına vurgulamıştır (Ecer, 2023, s. 158; Özdemir Türk, 2019, s. 101). Tüfekçi'nin çalışmasında da velilerin çocuklarını gönderme gerekçeleri arasında okula ve okul kültürüne hazırlık tespiti yer almaktadır (Tüfekçi, 2020, s. 67). Bununla beraber 4-6 yaş Kur'an kurslarının örgün eğitime çeşitli açılardan hazırlık niteliği taşıması ve bu anlamda okul öncesi eğitimin ihtiyaçlarını karşılaması da velilerin tercih gerekçelerini oluşturan bir diğer yönelim olmuştur. Özdemir Türk'ün tespitlerine göre veliler, çocuklarının henüz okula başlamadan önce bir okul kültürü kazanması, sosyal ve duyuşsal bazı temel becerileri elde etmesi ve okuldaki akademik gelişime bir ön adım atması için de çocuklarını bu kurslara göndermektedir (Özdemir Türk, 2019, s. 112). Ayrıca velilere göre çocuklar bu kurslarda bir akran dayanışması edinmekte ve sosyalleşmektedir (Bayka, 2019, s. 35; Ecer, 2023, s. 158; Küçük, 2021, ss. 44-45; Özdemir Türk, 2019, s. 139; Tüfekçi, 2020, s. 67). Bu da kendilerinin örgün eğitime hazırlığı için önem

taşımaktadır. Bayka, kursların ücretsiz olmasının da velilerin tercih gerekçeleri arasında yer aldığına vurgu yapmıştır (Bayka, 2019, s. 35).

Velilerin kursları tercih sebeplerini etkileyen önemli bir bulgu da tavsiye ve buna bağlı olarak öğretici etkisidir. Buna göre daha önce çocuklarını göndermiş olan ebeveynler, öğreticiden ötürü kursu çevresine tavsiye etmiş ve bazı veliler bu sebeple kursları tercih etmiştir. Ecer'in çalışmasında öğreticinin sosyal çevrede olumlu bir izlenim ve tesir bıraktığını, bu durumun dikkat çekerek kursların tavsiye edilmesinde rol oynadığı bulgusu elde edilmiştir (Ecer, 2023, s. 158). Bu bulguyu destekleyen başka çalışmalar da mevcuttur (Akgül, 2020, s. 36).

Velilerin kursları tercih etmeleri çalışma grubundaki araştırmaların yapıldığı yıllara göre incelendiğinde önemli çıkarımlar elde etmek mümkündür. Nitekim veli görüşleri ile ilgili çalışma grubundaki ilk araştırma 2016 yılında yürütülmüştür. 2023 yılına kadar yapılan çalışmalarda tercih nedenlerinin giderek çeşitlendiği ve arttığı dikkat çekmektedir. Bu durum öğretici etkisi ve tavsiye kodları ile de birleştirildiğinde, 4-6 yaş kurslarının toplumda yer eden ve giderek saygınlık kazanan bir statü elde ettiğini ortaya çıkarmaktadır. 2020 yılından sonraki iki çalışmada velilerin bu kursları tercih etmesinin tavsiyeye dayandığı vurgusu yer almaktadır. Bu durum kursların yaygınlaştığı, toplumsal tabanda fark edilmeye başlandığı ve deneyimleyen ebeveynlerin memnun kaldığını göstermektedir.

İçerik

4-6 yaş Kur'an kurslarına çocuklarını gönderen veliler üzerinde yapılan çalışmalar bir arada değerlendirildiğinde, ortaya çıkan bulgulardan biri de velilerin bu kurslarda verilen eğitimin içeriğine ilişkin görüşleridir. Veliler eğitim ve eğitimin içeriği ile ilgili yorum ve düşüncelerini öne sürmüş, bu içeriğin çocuğun üzerindeki etkisi üzerinde değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Velilerin eğitim içeriği ile ilgili değerlendirmelerinde burada verilen dinî eğitimin kendileri açısından yeterlik arz ettiği öne çıkmıştır. Veliler, çocuklarına verilen dinî bilgileri ve bilgilerin içeriğini yeterli bulmaktadır. Demir ve Camadan ile Kurt tarafından yürütülen araştırmada velilerin çocuklarına sunulan dinî eğitimden memnuniyet duydukları belirtilmiştir. Bu kapsamda çocuklarına yönelik Kur'an eğitimi ve dinî içerikli bilgi, veliler tarafından olumlu karşılanmıştır (Demir & Camadan, 2019, ss. 16-20; Kurt, 2017, ss. 59-60). Bu bulgu, velilerin çocuklarını kursa gönderme gerekçeleri arasında yer alan dinî eğitim ile karşılaştırıldığında birbiri ile uyumluluk arz etmekle beraber velilerin beklentilerinin de karşılandığını ortaya koymaktadır.

Eğitimin içeriğine ilişkin veli görüşleri arasında yer alan önemli bir husus da velilerin 4-6 yaş kursundaki eğitimin çocukların gelişim seviyesine uygun olduğuna yönelik değerlendirmeleridir. Gün, çalışma grubunda yer alan velilerin büyük çoğunluğunun (%89,3) çocuklarına yönelik eğitimi onların düzeylerine uygun bulduğunu ortaya koymuştur (Gün, 2016, s. 46). Kurt tarafından ortaya konulan çalışmada da veliler çocuklarının Allah'ı tanımaya dönük gelişme gösterdiğini, bu gelişmenin de kendi anlayış ve idrak hızlarına göre gerçekleştiğini dile getirmişlerdir (Kurt, 2017, s. 61). İçeriğin veya öğretici programının çocukların gelişim seviyelerine uygun bir düzeyde ilerlediği Öztürk ve Kasar ile Aydın'ın çalışmasında da ortaya çıkan bir husustur (Kasar & Aydın, 2023, s. 478; Öztürk, 2022, s. 56). Bu iki çalışma, DİB'in 4-6 yaş Kur'an kurslarına yönelik olarak 2022 yılında geliştirip uyguladığı yeni öğretim programına denk gelmektedir. Genel olarak bakıldığında velilerin eski ve yeni öğretim programı ile ilgili değerlendirmelerinin olumlu yönde seyrettiği ortaya çıkmaktadır. Ancak öğretici görüşlerini ele alan çalışmalar, 2022'den önceki programın çocukların gelişim seviyesi açısından hem yeterli (Arpacı & Soydemir, 2020, s. 124) hem de

yetersiz (Ecer & Çakmak, 2021, s. 816; Korkmaz, 2019, s. 65) olan yönlerine işaret etmişlerdir. Ancak programa ve eğitimin içeriğine dönük özellikle geliş seviyesine uygun olmama yönünde bir değerlendirme 2022 ve öncesi programlara yansımamıştır. Bu durum velilerin program ve içeriği sadece çocuklarının davranışlarına yansıyan istendik değişime yoğunlaşarak yorumladıklarını göstermektedir.

Veliler, çocuklarının dinî eğitim almalarına dönük memnuniyetlerini ve bu eğitimin kendilerinin gelişim seviyelerine uygun olduğunu belirtmekle beraber karşılaşılan bazı problemleri de dile getirmişlerdir. Bu problemler, çalışma grubunda yer alan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Gün tarafından yürütülen araştırmada velilerin çocuklarına yönelik bazı ezber etkinliklerinde zorlandıklarını ifade ettikleri yer almaktadır. Bununla beraber harflerin tanınması ve temel dinî bilgilerin bazı konularında da zorlanmaların yaşandığı yer almaktadır (Gün, 2016, s. 50). Öztürk'ün çalışma grubundaki bazı veliler de çocuklarının ezber, harf ve mahreç gibi konularda öğrenme güçlükleri yaşadığına işaret ettikleri görülmektedir (Öztürk, 2022, s. 60). Ecer'in çalışmasında da yöre halkının ağırlıklı olarak Şâfi'î mezhebini benimsemiş olmasından ötürü çocuklarının Hanefi mezhebi ağırlıklı bir program içeriğinden ziyade kendi kültürel ve mezhepsel dinamiklerine uygun olarak yetiştirilmeleri gerektiğine yönelik önerilere yer verildiği görülmektedir (Ecer, 2023, s. 162).

İçeriğe yönelik bulgular bir arada değerlendirildiğinde, 4-6 yaş Kur'an kurslarına devam eden çocukların velilerinin, bu kurslardaki dinî eğitim ve bu eğitimin içeriği ile ilgili olumlu ve memnuniyet ifade eden görüşlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber öğrencilerin bireysel farklılıklarından ve Kur'an derslerinin kendi yapısından kaynaklı olarak çeşitli öğrenme güçlüğü ve zorlanmaların da mevcut olduğu görülmüştür.

Kazanımlar

4-6 yaş Kur'an kurslarına çocuklarını gönderen veliler üzerinde yapılan çalışmalarda velilerin dile getirdiği hususlardan birinin de çocuklarının bu kurslardan elde ettiği kazanımlardır. Başka bir deyişle 4-6 yaş kurslarının çocuklara neler kattığı, hangi olumlu bilgi, duygu ve davranışları meydana getirdiği de velilerin değerlendirmeleri arasında yer almıştır.

Veliler tarafından ifade edilen en önemli kazanım, çocukların kursta edindiği bilgileri gündelik hayatta uygulaması ve davranışları üzerinde velilerin istek ve beklentileri doğrultusunda bir değişim meydana gelmesidir. Veliler, çocukları üzerinde gördükleri davranış değişikliğini bir kazanım olarak kabul etmiş ve ortaya koymuştur. Demir ve Camadan'ın çalışmasında çocukların elde ettiği bilgiyi günlük hayata taşıdığına vurgu yapılmıştır (Demir & Camadan, 2019, s. 22). Kurt, yürüttüğü çalışmaya katılan velilerin, çocuklarının gündelik hayatta görülebilir bir değişim yaşadığını ifade ettiklerine yer vermiştir. Buna göre çocuklar kursta elde ettikleri bilgileri gündelik yaşama taşımaktadır. Bu doğrultuda peygamber sevgisi ve peygamberin örnek alınmasının çocuklarda bir kazanım olarak ortaya çıktığına dikkat çekilmiştir. Böylece çocuklar gelişim seviyelerine uygun bir eğitim alırken aldıkları bu eğitimin sağlıklı bir dinî ve ahlâkî gelişimi de tetiklediği ve pekiştirdiğine işaret edilmiştir (Kurt, 2017, ss. 62-63). Kasar ve Aydın tarafından yürütülen çalışmada gündelik hayata yansıyan davranışlar daha somut olarak ortaya çıkarılmıştır. Buna göre çocukların dünyasında ibadetin bir yer teşkil ettiği gözlemlenmiştir. Öte yandan aile içerisinde temel değerlerin korunması, selamlaşma, yeme ve içme esnasında görülen muaşeret kurallarına uyum, velilerin dikkatini çekmiş ve bunlar birer kazanım olarak kabul edilmiştir (Kasar & Aydın, 2023, s. 474). Ecer de velilerin çocukları üzerinde gözlemlendiği davranış değişikliğine ilişkin bulgulara yer vermiş, değerlerin yanı sıra çocukların matematiksel sayım, şekil, kesme, boyama gibi bazı temel becerileri de elde ettiğinin veli görüşlerine dayandığını ortaya koymuştur (Ecer, 2023, s. 162). Bu durumu öğretim programının hedeflediği bir çıktı olarak da değerlendirmek mümkündür. Zira 2022

yılında uygulanan 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programı çocukların dinî ve ahlâkî değerlerle birlikte bazı temel becerileri de edinmesini hedeflemiştir (DİB, 2022).

Çalışma grubundaki araştırmalar, velilerin dinî değerler ve temel becerilerin yanı sıra çocukların bazı sosyal beceri ve alışkanlıkları da edindiğine değindiklerini ortaya koymaktadır. Buna göre 4-6 yaş kurslarına devam eden çocuklar sosyalleşmekte ve kendini ifade etme becerisi de kazanmaktadır. Bu durum olumlu ve beklentileri karşılayan bir gelişme ve kazanım olarak görülmüştür. Kurt tarafından yapılan araştırmaya katılan veliler, çocuklarının kursa devam ettikten sonra sosyal çevredeki konumunu güçlendirdiklerini ve bir konuya ilişkin duygu ve düşüncelerini ifade edebildiklerini ortaya koymuştur (Kurt, 2017, ss. 54-55). Bu durum velilerin kurslara yönelik beklentileri ya da bu kursları tercih etme gerekçeleri ile de uyumluluk arz etmektedir. Zira çalışmalar, velilerin çocuklarının sosyalleşmesi, bir akran grubu içerisinde sosyal ve duygusal bazı becerileri edinmesi için de bu kursları tercih ettiklerini ortaya koymuşlardır (Bayka, 2019, s. 35; Ecer, 2023, s. 158; Özdemir Türk, 2019, s. 112).

Velilerin 4-6 yaş kurslarına devam eden çocuklarının elde ettiği kazanımlara ilişkin görüşleri bir arada değerlendirildiğinde, bu kazanımların öncelikle manevî ve ahlâkî, daha sonra da temel becerilere dayanan bir boyut taşıdığı dikkat çekmektedir. Çocuklar dinî eğitimin ibadet, ahlak ve muâşeret kuralları ile ilgili boyutlarını gündelik hayata taşımaktadır. Bununla beraber veliler çocuklarının görsel, şekilsel ve uzamsal bazı temel becerilerle sosyalleşme ve kendini ifade edebilme alışkanlıklarının da güçlendiğini vurgulayarak tüm bunları birer kazanım olarak değerlendirmiştir.

Fiziksel Koşullar

4-6 yaş Kur'an kurslarını tercih eden velilerin konu edildiği çalışmalarda öne çıkan bulgulardan biri de velilerin bu kursların fiziksel koşullarına ilişkin yorum, değerlendirme ve önerileridir. Bu grupta yer alan çalışmaların bulgu ve raporları kursların fiziksel koşullarının yeterli, yetersiz ve geliştirilebilir olmasında kümelenmektedir.

Kursların fiziksel ortamının elverişli olup olmaması, çalışmanın yürütüldüğü bölge, koşul ve şartlara göre değişiklik arz etmektedir. Bu kapsamda kimi çalışmalar velilerin bu ortamları elverişli, yeterli ve uygun bulduğunu öne sürerken bir kısmı da bunun aksini raporlamıştır. Örneğin Gün, Kurt ve Öztürk tarafından yapılan çalışmalara katılım sağlayan veliler kursların fiziksel koşullarının yerinde ve yeterli olduğunu hem kendilerinin hem de çocuklarının beklentilerini karşıladığını ileri sürmüşlerdir (Gün, 2016, s. 53; Kurt, 2017, s. 54; Öztürk, 2022, s. 61). Buna karşılık Demir ile Camadan, Ecer ve Özdemir Türk'ün çalışmalarında velilerin kursların fiziksel ortamını yeterli bulmadığı ve iyileştirilebilir düzeyde değerlendirdiğine yer verilmiştir (Demir & Camadan, 2019, s. 29; Ecer, 2023, s. 165; Özdemir Türk, 2019, s. 142). Kasar ile Aydın'ın çalışmasında da oyun alanı, araç-gereçler ve temizlik alanına ilişkin fiziksel koşullar yeterli görülürken müstakil bir yemek ortamının olmaması, merdivenlerin çocuklar tarafından kullanılacak uygunluktan yoksunluğu ve ısınma imkânlarının sınırlılığı birer yetersizlik olarak öne çıkmıştır (Kasar & Aydın, 2023, s. 483).

Elde edilen bu veriler, kursların fiziksel açıdan elverişli düzeyde inşa edilmesinin henüz genel geçer bir standart hâlini almadığı, imkânlar ölçüsünde iyileştirme ve geliştirmelere gidildiği yorumunun yapılmasını mümkün kılmaktadır. Başka bir deyişle kursların fiziksel koşullarının çalışmanın yürütüldüğü örneklem bölge ya da kursa göre değişiklik arz ettiğini söylemek mümkündür. Bu yorumu destekleyen başka bir boyut da velilerin fiziksel koşullara ilişkin yeterlik ya da yetersizlik görüşlerinin yıllara göre düzenli bir değişim göstermemesidir. Örneğin kursların fiziksel açıdan yeterli donanıma sahip olduğu bulgusunu elde eden Gün'ün çalışması 2016 yılına ait iken kursların yetersiz yönlerinin olduğu ve iyileştirilmesi gerektiği bulgusunu öne süren Ecer'in çalışması 2023 yılına aittir. 2023 yılına ait Kasar ve Aydın'ın

çalışmasında da fiziksel koşulların yetersizliğine dikkat çekilmekte ve bu durum kursların henüz yeni açılmış olmasına bağlanmaktadır (Kasar & Aydın, 2023, s. 491). Aynı şekilde Demir ve Camadan'ın fiziksel koşulları yeterli bulmayan velilere ilişkin bulguları içeren çalışması 2019 yılına ait iken Öztürk'ün 2022 yılındaki çalışması velilerin bu koşulları yeterli bulduğunu göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında fiziksel koşulların iyileştirilmesine dönük çalışmaların yıllara veya aradan geçen zamana göre değil; bölgesel imkânlar ölçüt alınarak yürütüldüğünü ileri sürmek mümkündür.

Çalışma grubu incelendiğinde, velilerin ideal bir 4-6 yaş Kur'an kursunun fiziksel koşullarının nasıl olması gerektiğini de dile getirdikleri, bu bulguların da çalışmalara yansıdığı görülmektedir. Bayka'nın çalışmasında velilerin çocuklar için özgün bir açık oyun alanı, araç ve gereçlerin çocukların gelişim seviyelerine uygun bir şekilde hazırlandığı ya da temin edildiği bir ortam ve sınıflardan ayrı, bağımsız bir yemekhane önerdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca bu veliler kursların kalabalık olmaması, sınırlı sayıda öğrenci kabul etmesi gerektiğine de yer vermiştir (Bayka, 2019, ss. 48-49). Ecer'in çalışmasında da velilerin oyun materyalleri ile desteklenmiş bir açık alan ya da bahçenin söz konusu yaş aralığındaki çocuklar için gerekli olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Bu fiziksel koşulları öneren veliler, kursun cami bahçesinin dışında olmaması gerektiğine de dikkat çekmiştir. Buna göre söz konusu kurslar uygun oyun araçlarıyla desteklenmiş, cami ile aynı avluda yer alan bir bahçeye sahip olmalıdır (Ecer, 2023, ss. 165-167).

Öğretici Yeterliği

4-6 yaş Kur'an kurslarına çocuklarını gönderen veliler üzerinde yürütülen çalışmalardaki bulgular arasında öğreticilerin yeterliğine ilişkin değerlendirmeler de yer almaktadır. Bu doğrultuda velilerin çocukları ile ilgilenen öğreticiler hakkında da görüşler ileri sürdüğü görülmektedir. Çalışma grubunda yer alan araştırmalarda velilerin öğretici yeterliği ile ilgili değerlendirmelerinin alan bilgisi, pedagojik formasyon bilgisi, iletişim ve iş birliği becerisine yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Kurt tarafından yürütülen araştırmada velilerin çocukları üzerinde gözlemlendiği olumlu değişim ve dinî eğitimdeki ilerleme, öğreticilerin yeterliği üzerinde yorum yapmalarına da yol açmıştır. Velilerin bu doğrultudaki yorumları, öğreticilerin yeterli ve çocuklarına gerekli bilgileri aktarmada donanımlı oldukları yönündedir (Kurt, 2017, s. 57). Benzer görüşler, çalışma grubunda yer almayan başka çalışmalarda da ortaya çıkmıştır (Akgül, 2020, s. 42).

Veliler, öğreticilerin alan bilgisine ilişkin yeterliklerinin yanı sıra pedagojik formasyon donanımını da değerlendirmiştir. Öztürk'ün çalışmasında yer alan bütün veliler, öğreticilerin pedagojik formasyon donanımını yeterli bulduklarını ifade etmiştir (Öztürk, 2022, s. 66; Öztürk & Gün, 2022, s. 206). Kasar ve Aydın'ın çalışmasında da velilerin alan ve pedagojik formasyon bilgilerinin yanı sıra öğrencilere rol model olma ve iletişim becerilerine sahip olma yönüyle de yeterli olduklarına yer verdikleri tespit edilmiştir (Kasar & Aydın, 2023, s. 488). Gerek alan bilgisi gerekse pedagojik formasyon donanımı ile ilgili veli görüşlerine yansıyan değerlendirmeler, velilerin kursu tercih gerekçelerini de etkilemiştir. Zira ilgili bölümde yer verildiği üzere bazı çalışmalarda velilerin kursu tercih etmelerinde öğretici etkisinin de baskın olduğuna yer verildiği ortaya çıkmıştır.

Çalışma grubundaki veriler öğretici yeterliği ile ilgili değerlendirmelerin genel olarak olumlu yönde seyrettiğini bildirirse de öğreticileri bazı alanlarda geliştirilebilir olarak görüp bu yönde değerlendirme elde edenler de mevcuttur. Bayka'nın çalışmasına katılan veliler, öğreticilerin yeterli olmakla beraber 4-6 yaş aralığındaki çocukların gelişim düzeylerini ve seviyelerini yakalayabilme ve bu seviyeye hitap etme konusunda bazı eksiklikler taşıdığına yer vermiştir (Bayka, 2019, s. 58). Bu veliler, öğreticilerin bu alandaki eksikliğinin giderilebilmesi

için çeşitli öneri ve beklentilerini de dile getirmiştir. Buna göre öğretmenler oyun ve etkinliklere ağırlık vermeli, öğrencilere şefkat ve merhametle yaklaşmalı ve çocuklar arasında mevcut bulunan bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmalıdır. Öte yandan öğretmenlerin bu yönlerini takviye edebilmek amacıyla kurslarda pedagoğ ve rehber öğretmenler de istihdam edilebilir ve bu kursların pedagojik altyapısı güçlendirilebilir. Bayka'nın çalışmasında bu tespit ve önerilerle birlikte öğretici ve veli arasındaki iletişim ile iş birliğinin de geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir (Bayka, 2019, ss. 67-70). Kasar ve Aydın'ın çalışmasında görüş bildiren veliler de öğretmenlerin gelişim dönemine uygun etkinlik uygulayabilme konusunda eksiklik yaşandığı dile getirmiş, bununla beraber iletişim kurma konusunda da sorun yaşadıklarına yer vermiştir (Kasar & Aydın, 2023, s. 488).

Velilerin öğretici yeterliğine ilişkin görüşlerini bildiren çalışmaların bulguları bir arada değerlendirildiğinde, öncelikle alan bilgisi ve pedagojik formasyon konusunda önemli bir problemin mevcut olmadığı, öğretmenlerin genel anlamda yeterli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber çocukların gelişim düzeylerinin ve bireysel farklılıkların göz ardı edilmemesi gerektiğinin de üzerinde durulduğu görülmektedir. Ayrıca velilerin öğretmenlerle aralarında iletişim ve iş birliğinin güçlü olması gerektiğine de işaret ettikleri tespit edilmiştir.

4-6 yaş Kur'an kurslarında öğretici istihdamına yönelik olarak DİB'in çocuk gelişimi alanında lisans, ön lisans mezuniyeti ya da sertifika gibi kriterler araması (DİB, 2021, s. 7) ve bu kriterleri sağlayan öğretmenleri istihdam etmesinin velilerin öğretmenlere yönelik yeterlik görüşlerini olumlu etkilediğini ileri sürmek mümkündür. Ancak yeterlik konusunda çeşitli beklentiler ileri süren velileri de göz önünde bulundurarak öğretici yeterliğinin sadece bu kriterlere bağlı olmadığına da dikkat etmek gerekmektedir. Bu noktada velilerin öğretici yeterliğini değerlendirmelerinde öğrenim durumlarına göre hareket ettikleri düşünülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin yeterliğine ilişkin görüş ileri süren velilerin bu görüşlerinin öğrenim durumlarına göre değişiklik gösterebileceği, bu hususun da araştırmalarda göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilebilir.

Sonuç ve Öneriler

4-6 yaş aralığında bulunan çocuklara DİB bünyesinde gelişim seviyesine göre pedagojik ilkeler göz önünde bulundurularak verilen din eğitimi her geçen yıl akademik çalışmaların dikkatini daha çok çekmekte ve bu alandaki çalışmalar giderek artmaktadır. Bu çalışmalar genel olarak kursların yapısı, öğretim programı, ders kitabı, öğretici, veli ve öğrenciyi merkeze almaktadır.

4-6 yaş Kur'an kurslarına çocuklarını gönderen velilere yönelik bilimsel çalışmalar da bu doğrultuda giderek artmaktadır. Velilerin görüşlerini ele alan çalışmalar farklı bölgelere ve örneklem gruplarına yoğunlaşarak çeşitlilik arz eden bulgu ve sonuçlar elde etmiştir. Bu araştırmada söz konusu çalışmalar meta-sentez yöntemiyle incelenmiş ve Türkiye'de 4-6 yaş Kur'an kurslarına yönelik veli görüşlerinin genel bir panoraması ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Yapılan analizler ve ortaya konulan bulgular çerçevesinde elde edilen sonuçlar şunlardır:

1. Velilerin bu kursları tercih etmesinde dinî eğitim verilmesinin önemli bir rolü söz konusudur. Öğrenci sayıları her geçen yıl artan kursları tercih eden velilerin öne çıkan gerekçesi, burada bilişsel, duyuşsal ve davranışsal düzeyde dinî eğitimin verilmesidir. Bu anlamda velilerin erken çocukluk döneminde din eğitimi önemsendiği ortaya çıkmaktadır. Dinî eğitimin yanı sıra kursların tercih sebepleri arasında resmî bir kimlik taşıması, öğretici etkisine bağlı olarak tavsiye edilmesi, örgün eğitime hazırlayıcı bir nitelik arz etmesi, sosyalleşmeye katkı sağlaması ve ücretsiz olmasının da yer aldığı görülmektedir.

2. Konuya ilişkin çalışmalar, velilerin çocuklarına sunulan eğitimin içeriğinin yeterli ve seviyeye uygun olduğunu savunduklarını ortaya koymaktadır. Buna göre çocukların aldığı dinî eğitim, bu kapsamda yürütülen etkinlik ve çalışmalar velilerin beklentisini karşılamaktadır. Öte yandan çocukların bireysel farklılık ve öğrenme hızının da etkisiyle bazı mahreç, ezber, harf öğrenimi konularında zorluk yaşadıkları da tespit edilmiştir.

3. Çocukların edindiği kazanım ve alışkanlıkların da veli değerlendirmeleri arasında yer aldığı görülmektedir. Buna göre çocukların söz konusu kurslar aracılığıyla öğrendiklerini gündelik hayata taşıdığı ve çocukların üzerinde dinî eğitim ve iletişim becerileri noktasında veli beklentilerini karşılayan düzeyde davranış değişikliğinin gerçekleştiği görülmüştür

4. Kursların fiziksel koşullarına ilişkin veli görüşlerinin yer aldığı çalışmalarda bu koşulların yeterliğinin yerel bazı olanaklara bağlı olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber kursların fiziksel koşullarının genel anlamda çocukların seviye ve ihtiyaçlarına uygun olmadığı, iyileştirme ve geliştirme çalışmalarının yapılması gerektiği tespit edilmiştir.

5. Kurslarda görev yapan öğreticilerin yeterliğini değerlendiren veli görüşlerinin yer aldığı çalışmalar, genel anlamda bir memnuniyet içermektedir. Buna göre öğreticilerin alan ve pedagojik formasyon donanımı velilerin gözünden yeterli bulunmuştur. Bununla beraber bazı çalışmalar da velilerin iletişim ve iş birliği girişimlerindeki eksikliklerini tespit ederek bu konudaki beklentilerine yer vermiştir.

Çalışmadan elde edilen veriler ve sonuçlar çerçevesinde çeşitli öneriler ileri sürmek mümkündür. Bu kapsamda DİB tarafından 4-6 yaş Kur'an kurslarına yönelik fiziksel koşulların belli bir sistemik çerçevesinde geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda kursların merdiven, kapı, giriş gibi bölümlerinin söz konusu yaş aralığındaki çocukların kullanımına uygun bir şekilde oluşturulmasının yanı sıra bahçe, oyun alanı, yemekhane gibi bölümlerin oluşturulmasının beklentileri karşılayacağı düşünülmektedir. Öte yandan öğreticilerin hem temel Kur'an eğitimi ile ilgili yeterliklerinin artırılması hem de iletişim ve iş birliği becerilerinin geliştirilmesi için alan uzmanlarının katılımları ile zenginleştirilmiş hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenebilir.

Kaynakça

- Akgül, M. (2020). *4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitiminin veli görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Amasya örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Akto, S., & Akto, A. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin din eğitimi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1096-1121.
- Arıcan, S., & Yalvaç Arıcı, H. (2022). Kur'an kursu öğreticilerinin yetişkin eğitiminden 4-6 yaş kurslarına geçiş süreci hakkında fenomenolojik bir araştırma. *Diyanet İlmî Dergi*, 58(3), 1257-1300.
- Arpacı, Ö., & Soydemir, F. (2020). DİB'in 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında din-ahlak-değerler eğitimi uygulamaları ve sorunları: Edirne uygulama örneği. İçinde M. Bayyığıt, M. Özkan, A. A. Çanakçı, & A. H. A. Abdelghany (Ed.), *Erken çocukluk dönemi din-ahlak-değerler eğitimi ve sorunları-2* (ss. 121-131). Konya: Palet Yayınları.
- Aşkın, B., & Er, H. (2023). Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı değerlendirme ölçeği. *Dini Araştırmalar*, 26(64), 277-309.
- Aşlamacı, İ. (2020). 4-6 yaş Kuran kursları öğretim programının (2018) eğitim programı temel öğeleri açısından değerlendirilmesi. İçinde M. Bayyığıt, M. Özkan, A. A. Çanakçı, & A. H. A. Abdelghany (Ed.), *Erken çocukluk dönemi din-ahlak-değerler eğitimi ve sorunları-1* (ss. 138-148). Konya: Palet Yayınları.

- Aybey, S. (2019). 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının eğitim-öğretim faaliyetleri ve problemleri (Zonguldak İli Örneği). *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 207-240.
- Aybey, S. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde din eğitimi hakkındaki görüşleri üzerine bir araştırma. *Tasavvur Tekirdağ İlahiyat Dergisi*, 8(2), 915-958.
- Aydın, M. Z., & Budak, E. (2020). Diyanet İşleri Başkanlığı 2013 ve 2020 yılları 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öneriler. İçinde M. Bayyigit, M. Özkan, A. A. Çanakcı, & A. H. A. Abdelghany (Ed.), *Erken çocukluk dönemi din-ahlak-değerler eğitimi ve sorunları-1* (ss. 119-137). Konya: Palet Yayınları.
- Bayka, H. (2019). *Öğretici ve veli görüşleri açısından Kur'an kursları öğretim programı (4-6 yaş grubu)'nın değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Bulut, İ., & Sarı, B. (2021). Kur'an kursları öğretici kitabındaki etkinlik uygulamalarının öğretici görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, XIV(2), 408-428.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çelik, F., & Çakmak, A. (2023). Öğreticilerin gözünden 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programındaki soyut kavramların öğretimi üzerine nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 21(45), 1-34. <https://doi.org/10.34234/ded.1182442>
- Çelik, N. (2019). *4-6 yaş grubu çocukların inanç esaslarını algılayış biçimleri* [Yüksek lisans tezi]. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Çınar, F. (2016). *Öğretmenlerine ve velilerine göre okul öncesi dönemde din eğitimi*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Dam, H. (2013). Çocukluk dönemi din eğitimi. İçinde M. Köylü (Ed.), *Gelişimsel basamaklarına göre din eğitimi* (3. Baskı, ss. 13-64). Ankara: Nobel Yayınları.
- Demir, Ö., & Camadan, R. (2019). 4-6 yaş grubu Kur'an kursları ebeveyn memnuniyeti: Bayburt il örneği. *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(1), 7-38.
- DİB. (t.y.). *Faaliyet raporu 2014*. Geliş tarihi 04 Temmuz 2023, gönderen <https://stratejigelistirme.diyane.gov.tr/Documents/2014%20Yılı%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.
- DİB. (2018). *Kur'an kursları öğretim programı (4-6 yaş grubu)*. [https://egitimhizmetleri.diyane.gov.tr/Documents/Kur%27an%20Kurslari%20Ogretim%20Programi%20\(4-6%20Yas\)%20-%202018.pdf](https://egitimhizmetleri.diyane.gov.tr/Documents/Kur%27an%20Kurslari%20Ogretim%20Programi%20(4-6%20Yas)%20-%202018.pdf)
- DİB. (2021). *2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları*. DİB. https://webdosyasp.diyane.gov.tr/muftuluk/UserFiles/bursa/Ilceler/orhangazi/UserFiles/Files/2021-2022%20KURAN%20KURSLARI%20UYGULAMA%20ESASLARI_92f6e9a1-d32d-40f2-bf93-3e2b0a079230.pdf
- DİB. (2022). *4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı*. <https://egitimhizmetleri.diyane.gov.tr/Documents/4-6%20Yas%20Grubu%20Kuran%20kurslari%20Ogretim%20Programi-2022.pdf>
- DİB. (2023). *Diyanet İşleri Başkanlığı 2022 yılı idare faaliyet raporu*. <https://stratejigelistirme.diyane.gov.tr/Documents/2022%20Yılı%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
- Diler, R. (2020). 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticilerine göre mahremiyet eğitimi ve önemi. *Eskiyeşi*, 41, 623-652.

- Dinçer, S. (2018). Content analysis in for educational science research: meta analysis, meta-synthesis, and descriptive content analysis. *Bartın University Journal Of Faculty Of Education*, 7(1), 176-190.
- Ecer, M. (2023). Velilere göre 4-6 yaş Kur'an kursları (Van örneği). *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 15, 151-172. <https://doi.org/10.53112/tudear.1229108>
- Ecer, M., & Çakmak, A. (2021). Bir meta-sentez çalışması: öğretmenlerin gözünden 4-6 yaş Kur'an kursları. *Marife: Dini Araştırmalar Dergisi*, XXI(2), 803-831.
- Ercan, İ. (2020). Okul öncesi eğitim kurumlarında din eğitimi: Erken dönem din eğitimine ilişkin ebeveyn görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 49, 179-215.
- Gelici, Z. (2022). 4-6 yaş Kur'an kursu etkinlik kitaplarının hikâye içeriği ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(45), 85-115.
- Genç, M. F. (2019). Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş grubu Kuran kurslarında din eğitimi. *Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi (İHYA)*, V(2), 506-521.
- Gücen, A., Çakmak, A., & Ay, M. F. (2016). 4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının öğretici görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. İçinde M. Kıbrıs (Ed.), *Uluslararası erken çocukluk eğitimi kongresi bildiri kitabı* (ss. 752-765). İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Gül, T. (2019). *4-6 yaş dönemi çocuklarda merhamet eğitimi* [Yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Gün, A. (2016). Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitimi: Samsun ili örneği. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7, 33-66.
- İpek, Y., & Öncü, A. (2022). 4-6 yaş Kur'an kursu öğretmenlerinin teknoloji yeterlilikleri hakkında bir karma yöntem araştırması. *Dini Araştırmalar*, 25(62), 111-148.
- Karasu, T. (2019). Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi: Muş İli Örneği. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi (İLTED)*, 51, 479-500.
- Kasar, G., & Aydın, Y. (2023). Ebeveynlerin 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarından memnuniyet ve beklentileri üzerine bir araştırma: Muş ili örneği. *Amasya İlahiyat Dergisi*, 20, 458-496. <https://doi.org/10.18498/amailad.1260171>
- Koç, A. (2020). Okul öncesi eğitim kurumlarında din ve değer eğitimi (mevcut durum—sorunlar- çözüm önerileri). İçinde M. Bayyigit, M. Özkan, A. A. Çanakcı, & A. H. A. Abdelghany (Ed.), *Erken çocukluk dönemi din-ahlak-değerler eğitimi ve sorunları-2* (ss. 20-32). Konya: Palet Yayınları.
- Korkmaz, M. (2019). *4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında din eğitimi (sorunlar ve çözüm önerileri)*. Kayseri: Kimlik Yayınları.
- Korkmaz, M. (2020). 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlilikleri üzerine bir araştırma. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, 53, 237-261.
- Korkmaz, M., & Çayan Yobaş, H. (2022). 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında değer öğretiminde hikâye kullanımına ilişkin nitel bir araştırma. *Tokat İlmîyat Dergisi*, X(2), 657-682.
- Kurt, İ. (2017). *Velilerin 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarından memnuniyet düzeyleri ve beklentileri üzerine bir araştırma (Ankara örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Küçük, B. (2021). *Diyanet eğitim kurumlarında 4-6 yaş çocuğunun eğitim ve dini sosyalleşme açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Noblit, G. W., & Hare, R. D. (1999). Meta-ethnography: Synthesizing qualitative studies. *counterpoints*, 44, 93-123.

- Oruç, C. (2010). Okul öncesi dönemde dini duygunun kökenleri ve gelişimi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(3), 75-96.
- Öncü, A. (2021). 4-6 yaş Kur'an kurslarında öğreticileri etkileyen unsurlar (Denizli örneği). *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, IV(2), 259-282.
- Özdemir Türk, H. (2019). *Çocuklarını Kur'an kursu veya anasınıfına gönderen ailelerin tercihlerine ilişkin bir çözümleme* [Yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Öztürk, T. (2022). *Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda verilen eğitimin yaşa göre yarattığı etkiler* [Yüksek lisans tezi]. Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Öztürk, T., & Gün, A. (2022). Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda verilen eğitimin yaşa göre yarattığı etkiler. İçinde H. Yerkazan (Ed.), *Sosyal bilimler araştırmaları-1* (ss. 177-214). Ankara: Sonçağ Yayınları.
- Polat, S., & Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 52-64.
- Sağlam, İ. (1998). Okulöncesi eğitimde bulunması gereken hedefler nelerdir? *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VII(7), 559-563.
- Sarı, B. (2019). *Kur'an kursları öğretici kitabındaki uygulamaların incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Selçuk, M. (1990). Çocuk eğitiminde dini motifler (okul öncesi çağı). *İslâmî Araştırmalar*, IV(2), 105-117.
- Sürmen, S. (2021). *Okul öncesi öğretmenlerinin din ve değerler eğitimi hakkındaki görüşleri üzerine nitel bir araştırma* [Yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Şen, S. (2018). *4-6 yaş grubu çocuklarda Kur'an tasavvuru* [Yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Tosun, C. (2020). Okulöncesi din eğitiminin psikolojik temellerinin önemi: 4-6 yaş din öğretimine gelişim ödevleri odaklı yaklaşım. İçinde M. Bayyigit, M. Özkan, A. A. Çanakcı, & A. H. A. Abdelghany (Ed.), *Erken çocukluk dönemi din-ahlak-değerler eğitimi ve sorunları-1* (ss. 224-228). Konya: Palet Yayınları.
- Tüfekçi, K. (2020). *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kur'an kursları eğitiminin öğretici ve veli görüşlerine göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Üzümcü, M. (2020). Öğreticilere göre diyanet 4-6 yaş Kur'an kursları (Çorlu örneği). *Trabzon İlahiyat Dergisi*, 7(1), 7-51.
- Yağcı, S. (2020). Öğreticilere göre Diyanet İşleri Başkanlığı ve müftülüklerin 4-6 yaş grubu Kur'an kursları çalışmaları. *Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11, 195-221.
- Yazıbaşı, M. A. (2020). Kur'an kursu öğreticilerine göre 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticisi, öğrencisi ve öğrenci velisinin ihtiyaç ve beklentileri (Kırıkkale örneği). *Dini Araştırmalar*, 23(57), 95-116. <https://doi.org/10.15745/da.749609>
- Yazıbaşı, M. A. (2022). 4-6 yaş Kuran kursu öğreticilerinin online eğitim tecrübeleri üzerine nicel araştırma (Ankara örneği). *Journal of Analytic Divinity*, 6(1), 33-61. <https://doi.org/10.46595/jad.1081858>
- Yüksel, Z. (2022). *4-6 yaş Kur'an kursu öğretim programının değerlendirilmesi (Stufflebeam CIPP Modeli)*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Zimmer, L. (2006). Qualitative meta-synthesis: A question of dialoguing with nexts. *Journal Of Advanced Nursing*, 53(3), 311-318.